

ปี พ.ศ. 2553 (ค.ศ. 2010) สำนักระบาดวิทยา ได้รับรายงานผู้ป่วย/ตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้าจากบัตรรายงาน 506 จำนวน 15 ราย อัตราป่วย/ตาย 0.02 ต่อประชากรแสนคน จำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มที่ลดลง (รูปที่ 1) จากปี พ.ศ. 2552 (ค.ศ. 2009) ถึง 9 ราย เป็นการรายงานจาก 9 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร (6) ตาก (1) กาญจนบุรี (2) สุพรรณบุรี สระบุรี สมุทรปราการ ชลบุรี มุกดาหาร พัทลุง จังหวัดละ 1 ราย (รูปที่ 2) อัตราป่วยและอัตราตาย ต่อประชากรแสนคนตามรายภาค คือ ภาคกลาง (0.06) ภาคเหนือ (0.01) และภาคใต้ (0.01) (รูปที่ 3) เมื่อเปรียบเทียบจากอัตราตาย ต่อประชากรแสนคนพบว่า จังหวัดมุกดาหารสูงสุด (0.30) รองลงมา กาญจนบุรี (0.24) พัทลุง (0.2) ตาก (0.19) และสระบุรี (0.16) (รูปที่ 2) พบว่ามีผู้ป่วย/ตายกระจายกันไปในแต่ละช่วงอายุ แต่ไม่พบผู้ป่วยในช่วงอายุ 10 – 14 ปี และ 55 – 64 ปี ซึ่งผู้ป่วย/ตาย 35 – 44 ปี มีจำนวนสูงสุด (4 ราย) แต่หากคิดเป็นอัตราป่วยตาย สูงสุดอยู่ใน 5 – 9 ปี (0.05 ต่อประชากรแสนคน) (รูปที่ 4)

ฤดูกาลที่พบผู้ป่วย/ตาย พบตั้งแต่เดือนมกราคม – มิถุนายน และธันวาคม ผู้ป่วย/ตายสูงสุดในเดือนมกราคม 5 ราย (รูปที่ 5) โดยมีโอกาสได้รับเชื้อพิษสุนัขบ้าได้ทุกฤดูกาล แต่ปีนี้พบมากในเดือนมกราคม 5 ราย (รูปที่ 5)

เมื่อเปรียบเทียบจำนวนผู้เสียชีวิต ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 – 2553 (ค.ศ. 2001 – 20010) พบว่า มีผู้เสียชีวิต 26 ราย, 20 ราย, 8 ราย 24 ราย และ 15 ราย ตามลำดับ (รูปที่ 1) จังหวัดที่มีผู้ป่วย/ตาย ติดต่อกันในรอบ 3 ปี ได้แก่ กรุงเทพมหานคร

จากจำนวนผู้ป่วย/ตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้าทั้งหมด 15 รายนี้ สำนักระบาดวิทยาได้รับรายงานการสอบสวนโรคเฉพาะราย จากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และสำนักอนามัยกรุงเทพมหานคร ครบทุกราย (100%) ส่งผลผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีความครบถ้วน สมบูรณ์มากขึ้น โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังต่อไปนี้

จากจำนวนผู้ป่วย/ตาย ทั้ง 15 ราย ได้รับเชื้อพิษสุนัขบ้าจากสุนัข 14 ราย ร้อยละ 93.33 และแมว 1 ราย (6.67) ในจำนวนที่ได้รับเชื้อจากสุนัขเป็นลูกสุนัขที่มีอายุต่ำกว่า 3 เดือน 2 ราย (13.33) อายุมากกว่า 3 – 6 เดือน 2 ราย (13.33) อายุมากกว่า 1 ปีขึ้นไป 5 ราย (33.34) และที่ไม่ทราบอายุสุนัข 6 ราย (40) สุนัขดังกล่าวเป็นสุนัขมีเจ้าของ 9 ตัว (64.29) เคยได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า 1 ตัว ซึ่งเจ้าของเป็นคนฉีดให้เอง เป็นสุนัขไม่มีเจ้าของ 4 ตัว (28.57) ซึ่งไม่อาจจะได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า อีก 2 ตัว ไม่มีเจ้าของ ส่วนแมวเป็นแมวไม่มีเจ้าของซึ่งคาดว่าสัตว์ดังกล่าวไม่อาจจะได้รับการฉีดวัคซีน

ลักษณะของการรับเชื้อพบว่า เป็นแผลลึก/ฉีกขาด 7 ราย ร้อยละ 46.67 แผลถลอก 3 ราย (20) คลุกคลีใกล้ชิดกับสัตว์ 2 ราย (13.33) แผลหนังขาด 1 ราย (6.67) และไม่ทราบลักษณะของแผล 2 ราย (13.33) ตำแหน่งของบาดแผลในบริเวณต่างๆ

ของร่างกาย ได้แก่ นิ้วมือ ข้อมือ หรือฝ่ามือ 4 ราย ร้อยละ 26.67 คาง ปาก จมูก แก้ม 3 ราย (20) แขน ลำตัว หน้าอก คอ 2 ราย (13.33) น่อง หน้าแข้ง เข่า ขา สะโพก 2 ราย (13.33) นิ้วเท้า ข้อเท้า ฝ่าเท้า 1 ราย (6.67) และไม่ทราบรายละเอียดของตำแหน่งบาดแผล 3 ราย (20)

ระยะฟักตัวของโรคเร็วที่สุด 27 วัน นานที่สุด 526 วัน โดยมีค่ามัธยฐาน (Median) 51.5 วัน ช่วงเวลาแสดงอาการของโรคน้อยที่สุด 1 วัน นานที่สุด 19 วัน โดยมีค่ามัธยฐาน (Median) 4 วัน

จากผู้เสียชีวิตจำนวน 15 ราย ไม่ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคหลังจากได้รับเชื้อจำนวน 14 ราย ร้อยละ 93.33 ได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคและ/หรือได้รับอิมมูโนโกลบูลิน 1 ราย

สาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้เสียชีวิตไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรค ที่ถูกต้องหลังการสัมผัสเชื้อ แบ่งได้ เป็น 2 ประการ

1. เกิดจากตัวของผู้เสียชีวิตเอง

1.1 ผู้เสียชีวิตไม่ตระหนักถึงความรุนแรงของโรคพิษสุนัขบ้า จึงละเลยไม่ใส่ใจต่อการฉีดวัคซีนป้องกันโรค 10 ราย

1.2 เข้าใจว่าลูกสุนัขหรือสุนัขเล็กไม่สามารถเป็นโรคพิษสุนัขบ้า จึงไม่ให้ความสนใจแม้ว่าลูกสุนัขนั้นจะแสดงอาการผิดปกติซึ่งมีขึ้น 4 ราย

1.3 ผู้ปกครองไม่พาผู้สัมผัสเชื้อไปรับวัคซีนป้องกันโรคอย่างถูกต้อง 2 ราย

1.4 เจ้าของฉีดวัคซีนแก่สุนัขที่เลี้ยงเอง เมื่อสุนัขในบ้านตายหลายตัวด้วยอาการโรคพิษสุนัขบ้า แต่ไม่คิดว่าเป็นโรคพิษสุนัขบ้า และไม่ส่งหวัสัตว์ขึ้นสูตร 1 ราย

1.5 ผู้เสียชีวิตไม่ไปฉีดวัคซีนป้องกันโรคอย่างต่อเนื่อง 1 ราย

1.6 ผู้เสียชีวิตทราบว่าโคมีอาการโรคพิษสุนัขบ้า จึงนำมาฆ่าและ 1 ราย

1.7 ผู้เสียชีวิตมีนิสัยชอบคลุกคลีกับสัตว์ 2 ราย

2. สถานพยาบาล

2.1 ในกรณีที่ผู้สัมผัสเชื้อได้ไปรับการรักษาที่โรงพยาบาล แต่ภายหลังได้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้า พบว่าผู้สัมผัสเชื้อได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า แต่ไม่ได้รับอิมมูโนโกลบูลิน 1 ราย รายละเอียดดังนี้

ผู้เสียชีวิตเป็นเพศชาย อายุ 45 ปี ถูกสุนัขมีเจ้าของกัด เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2552 เป็นแผลลึกฉีกขาดที่ริมฝีปาก ได้รับวัคซีน PCEC เข็มแรกในวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2552 และเข็มที่สองวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2552 ผู้ป่วยเริ่มมีอาการของโรคพิษสุนัขบ้าวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2553 และเสียชีวิตในวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2553

จากการประเมินสภาพปัญหาของโรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทย โดยวิเคราะห์จากรายงานแบบสอบสวนเฉพาะรายพบว่าผู้ป่วย/ตายส่วนใหญ่ไม่เห็นความสำคัญในการปฏิบัติต่อบาดแผลที่ถูกสัตว์กัดหรือการไปขอรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า สุนัขที่มีเจ้าของแต่เจ้าของไม่ให้การใส่ใจจนสุนัขไปรับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าและความเข้าใจผิดที่คิดว่าลูกสุนัขที่มีอายุน้อยจะไม่ใช่โรคพิษสุนัขบ้า ปัญหาเหล่านี้ยังคงเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดโรคในคน ดังนั้นการประชาสัมพันธ์จึงเป็นมาตรการสำคัญอย่างหนึ่งในการรณรงค์เพื่อฉีดวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ เมื่อลดโรคในสัตว์ได้จำนวนผู้สัมผัสโรคก็จะน้อยลง โอกาสป่วยตายจากโรคนี้ก็จะน้อยลงไปด้วย

ถึงแม้ว่าอัตราและจำนวนผู้ป่วย/ตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้าในปีนี้มีแนวโน้มที่ลดลง แต่ก็พบว่าพื้นที่ที่เกิดโรคมักเป็นพื้นที่ที่เคยเกิดโรคซ้ำซาก เช่น กรุงเทพมหานคร และจังหวัดในภาคกลาง บางจังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง และภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช และสงขลา เพื่อที่จะกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดจากประเทศไทยในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563) ต้องอาศัยความร่วมมือกันของหลายหน่วยงาน หลายองค์กร เช่น หน่วยงานและองค์กรทางสาธารณสุข ปศุสัตว์ และการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นพิเศษในพื้นที่ที่เกิดโรคซ้ำซาก อีกทั้งยังต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนทุกคนในการพาสัตว์เลี้ยงไปฉีดวัคซีน หากสงสัยว่าสุนัขของตนจะเป็นโรคพิษสุนัขบ้า ควรนำสุนัขไปตรวจวินิจฉัยเพื่อการป้องกันโรคอย่างทันท่วงที

พิษสุนัขบ้าในสัตว์

ปี พ.ศ. 2553 สำนักควบคุมป้องกันและบำบัดโรคสัตว์ กรมปศุสัตว์ รวบรวมผลการตรวจวินิจฉัยโรคพิษสุนัขบ้าจากหัวสัตว์ที่ส่งตรวจยังห้องปฏิบัติการทั่วประเทศทุกหน่วยงาน (กรมปศุสัตว์ และสถานเสาวภา สภากาชาดไทย) พบว่ามีการส่งหัวสัตว์ชนิดต่างๆ ตรวจรวม 1,334 ตัวอย่าง ให้ผลบวกโดยวิธี Fluorescence Antibody Technique ร้อยละ 18.72 (249/1,330) ให้ผลลบ ร้อยละ 81.28 (1,081/1,330) และไม่ทราบผลเพราะตัวอย่างตรวจไม่ได้ ร้อยละ 0.08 (1/1,330)

แรก คือ เดือนมีนาคม กุมภาพันธ์และเมษายน เดือนที่พบน้อยที่สุด จากมากไปหาน้อย ได้แก่ เดือนธันวาคม พฤศจิกายน และกันยายน ตามลำดับ

ผู้เรียบเรียง

ธีรศักดิ์ ชักนำ โรคพิษสุนัขบ้าในคน
ศุภธิดา ภิเศก โรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์

ผลการตรวจหาเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าจากตัวอย่างสมองสัตว์ที่ให้ผลบวกกระจายตัวอยู่ใน 32 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร จำนวน 94 ตัวอย่าง ภาคเหนือ 1 จังหวัด อุทัยธานี 1 ตัวอย่าง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 6 จังหวัด อำนาจเจริญ (6) อุบลราชธานี (5) บุรีรัมย์ (2) สุรินทร์ (2) ยโสธร (1) และสกลนคร (1) ภาคกลาง 20 จังหวัด ปทุมธานี (23) สมุทรปราการ (23) ฉะเชิงเทรา (13) นนทบุรี (10) กาญจนบุรี (5) สมุทรสาคร (4) พระนครศรีอยุธยา (4) ระยอง (4) นครนายก (3) ราชบุรี (3) สุพรรณบุรี (2) ตรัง (2) นครปฐม ลพบุรี สระบุรี อุทัยธานี จันทบุรี ชลบุรี ปราจีนบุรี และสระแก้ว จังหวัดละ 1 ตัวอย่าง ภาคใต้ 5 จังหวัด สงขลา 22 ตัวอย่าง พัทลุง (6) นครศรีธรรมราช (3) สุราษฎร์ธานี (2) และตรัง (1)

ตัวอย่างที่ให้ผลบวกต่อโรคพิษสุนัขบ้า เป็นหัวสุนัข ร้อยละ 89.16 (222/249) โค ร้อยละ 5.22 (13/249) แมว ร้อยละ 5.22 (13/249) และกระต่ายบ้าน ร้อยละ 0.40 (1/249)

กลุ่มอาการของสัตว์ที่พบผลบวกต่อเชื้อโรคพิษสุนัขบ้า พบกลุ่มอาการดุร้ายมากที่สุด ร้อยละ 38.15 (95/249) อาการซึม ร้อยละ 5.62 (14/249) อาการอื่นๆ ร้อยละ 10.84 (27/249) และไม่ทราบอาการ ร้อยละ 45.38 (113/249)

ตัวอย่างหัวสุนัขที่ตรวจพบเชื้อโรคพิษสุนัขบ้าทั้งหมด เป็นสัตว์เลี้ยงที่มีเจ้าของ ร้อยละ 54.50 (121/222) ไม่มีเจ้าของ ร้อยละ 37.84 (84/222) และไม่ทราบประวัติ ร้อยละ 7.66 (17/222) สามารถแยกกลุ่มอายุตัวอย่างหัวสุนัขที่ให้ผลบวกได้เป็นกลุ่มอายุน้อยกว่า 3 เดือน ร้อยละ 4.95 (11/222) กลุ่มอายุ 3 – 6 เดือน ร้อยละ 18.92 (42/222) กลุ่มอายุมากกว่า 6 เดือน ถึง 1 ปี ร้อยละ 9.01 (20/222) มากกว่า 1 ปี ร้อยละ 44.59 (99/222) และไม่ทราบกลุ่มอายุ ร้อยละ 22.52 (50/222)

กลุ่มที่เคยได้รับวัคซีน ร้อยละ 9.24 (23/249) โดยแบ่งเป็นกลุ่มที่เคยได้รับวัคซีนมาแล้วน้อยกว่า 1 เดือน ร้อยละ 21.74 (5/23) ได้รับวัคซีนมาแล้ว 1 – 6 เดือน ร้อยละ 30.43 (7/23) ได้รับวัคซีนมาแล้ว 6 – 12 เดือน ร้อยละ 17.39 (4/23) และได้รับวัคซีนมาแล้ว มากกว่า 1 ปี ร้อยละ 30.43 (7/23) ตัวอย่างที่ให้ผลบวกพบได้ตลอดปี แต่เดือนที่พบมากที่สุด 3 ลำดับ

Fig. 1 Reported Cases of Rabies per 100,000 Population, by Year, Thailand, 2001 - 2010

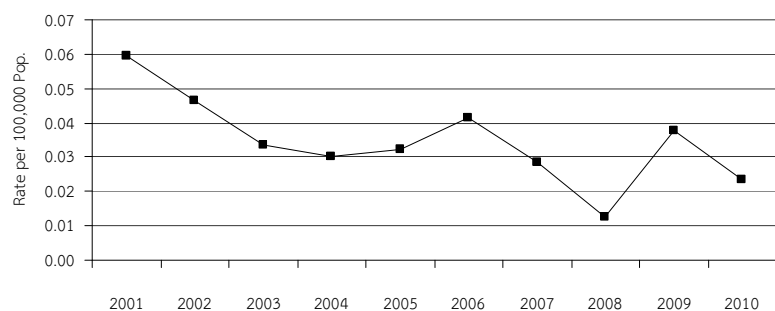

Fig. 3 Reported Cases of Rabies per 100,000 Population, by Region, Thailand, 2006 - 2010

Fig. 4 Reported Cases of Rabies per 100,000 Population, by Age-group, Thailand, 2010

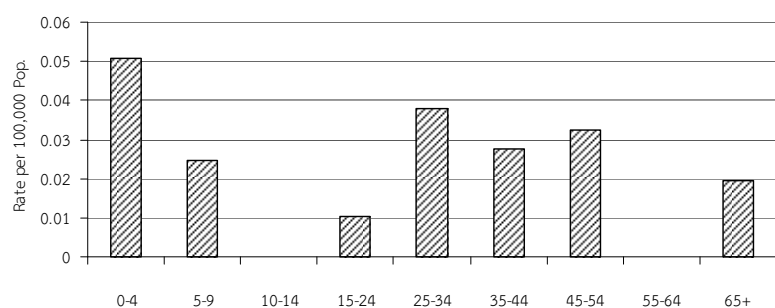

Fig. 5 Reported Cases of Rabies by Month, 2009 - 2010 and Median 2009 - 2010, Thailand

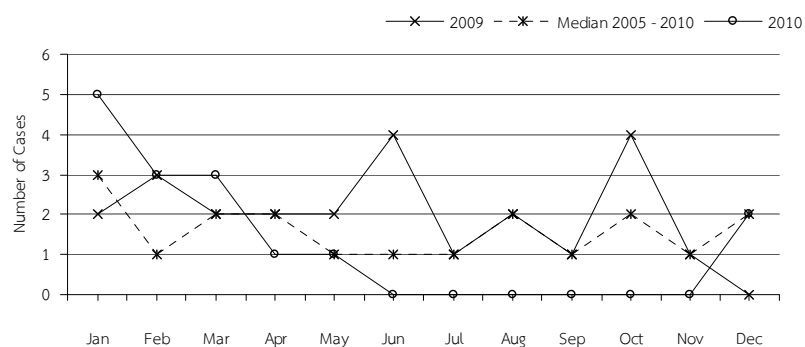
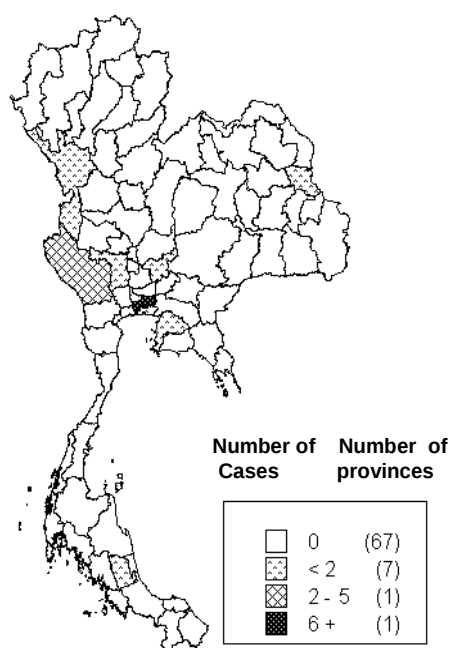

Fig. 2 Reported Cases of Rabies Per 100,000 Pop, by Province, Thailand, 2010

Number of cases and Morbidity rate (/100,000)

1	Bangkok	6	0.11
2	Kanchanaburi	2	0.24
3	Tak	1	0.19
4	Mukdahan	1	0.3
5	Saraburi	1	0.16
6	Suphan Buri	1	0.12
7	Samut Prakan	1	0.09
8	Chon Buri	1	0.08
9	Phatthalung	1	0.20